

Prawo – jego cechy i zasady

Prawo to tylko jeden z wielu systemów normatywnych, które wskazują ludziom, jak mają postępować.

Z ważniejszych systemów normatywnych warto wymienić:

- system religijnych norm postępowania (w chrześcijaństwie np. Dekalog),
- system norm moralnych,
- system norm obyczajowych,
- system norm organizacyjnych,
- system norm prawnych.

system normatywny	sankcje
religia	potępienie
moralność	wyrzuty sumienia
obyczajowość	ostracyzm, wykluczenie
organizacja	kary porządkowe, wykluczenie
prawo	sankcje przymusu państwowego

Prawo stanowi zespół norm postępowania ustanowionych lub uznanych przez państwo, których realizacja jest zabezpieczona możliwością użycia przymusu.

Jest to tzw. przedmiotowa definicja *prawa*, czyli dotycząca ogółu norm prawnych istniejących w danym państwie. W języku polskim słowo *prawo* może być jeszcze rozumiane jako synonim *uprawnienia* poszczególnej jednostki (mówimy wtedy o podmiotowej definicji *prawa*).

Cechy prawa:

- jest stanowione (lub tylko uznawane) przez organy władzy państwowej,
- istnieje specjalny tryb jego stanowienia czy uznawania,
- obowiązuje ono wszystkich ludzi na terenie danego państwa,
- jego przestrzeganie zapewniają sankcje przymusu (jest to jedyny legalny przymus, jaki ludzie mogą stosować wobec innych),
- sankcje są stosowane tylko przez właściwe organy państwowe.

Najistotniejsze zasady prawa:

- nadrzędność konstytucji w systemie aktów normatywnych,
- stabilność prawa,
- jasność przepisów prawnych,
- spójność systemu normatywnego,
- nieznanomość prawa szkodzi,
- sądowa ochrona prawna,
- wieloinstancyjność trybu rozstrzygania spraw,
- zasada domniemania niewinności w prawie karnym,
- nie można nikogo ukarać bez istniejącej w chwili czynu podstawy prawnej,
- konieczność wysłuchania racji także drugiej strony,
- niedziałanie nowo stanowionego prawa wstecz.

Funkcje prawa:

- 1) stabilizująca — utrwała zastany układ stosunków społecznych;
- 2) dynamizująca — poprzez wprowadzanie nowych uregulowań i instytucji prawnych odpowiadających potrzebom społecznym w danym czasie może sprzyjać przeobrażeniom społecznym i cywilizacyjnym;
- 3) ochronna — wyznacza pewien system wartości, którego zarazem strzeże i służy jego realizacji:
 - gwarancyjna — zabezpieczanie rozmaitych praw jednostek,
 - opiekuńcza — ochrona interesów podmiotów słabych społecznie,
 - rozdzielcza — wyrównywanie nierówności w rozdziale dóbr i ciężarów,
 - kontrolna — ograniczanie samowoli w postępowaniach władzy i administracji,
 - rozjemcza (rozstrzyganie konfliktów, sporów);
- 4) organizacyjna — wyznaczanie pewnych form życia zbiorowego oraz struktur społecznych np. wyznaczanie sposobów dochodzenia swoich praw np. przed sądami (tutaj także regulacja zachowań ludzkich);
- 5) represyjna — wymierzanie kar oraz przeprowadzanie egzekucji obowiązków nałożonych na podmioty prawne (niekiedy w drodze użycia siły);
- 6) wychowawcza — wywieranie wpływu na ludzi przykładami właściwego stosowania prawa czy jego przestrzegania:
 - prewencyjna — zapobieganie czynom nagannym, profilaktyka,
 - resocjalizacyjna — resocjalizacja osób ukaranych, przywracanie ich do życia społecznego;
- 7) kulturotwórcza — wpływa na kształt zachowań ludzi, ich zwyczaje, sposoby postępowania i myślenia.